

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE**

**TEZĂ DE DOCTORAT
(Rezumat)**

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC,

Prof. univ. dr. Constantin Cubleșan

DOCTORAND,

Cosmina Maria (Mircea) Neagoe

ALBA IULIA

2016

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE**

ION HOREA
Studiu monografic

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC,

Prof. univ. dr. Constantin Cubleșan

DOCTORAND,

Cosmina Maria (Mircea) Neagoe

ALBA IULIA

2016

Cuprins

ARGUMENT.....	4
CAPITOLUL I. ION HOREA – „OMUL CU RĂDĂCINI”.....	13
1.1. Repere biografice.....	13
1.2. Descoperirea vocației poetice.....	22
1.3. Școala de Literatură „Mihai Eminescu” – experiență și trăire.....	25
CAPITOLUL II. VÂRSTELE CREAȚIEI LIRICE: ÎNTRE CLASIC ȘI MODERN.....	35
2.1. Paradigma confesiunii lirice.....	35
2.2. Sentimentul naturii.....	54
2.3. Transcendență și imanență în poezia religioasă.....	71
2.4. Elemente de individualitate poetică. Specii literare predilecte.....	92
2.5. Ariile tematice ale operei. Reiterare și recurență.....	99
2.5.1. Tema transilvană.....	100
2.5.2. Reprezentări metaforice ale timpului.....	120
2.5.3. Trăirea poetică a morții.....	126
2.5.4. Sentimentul erosului pur.....	135
2.6. Originalitatea poeziei lui Ion Horea. Individualitate prozodică și lingvistică.....	144
CAPITOLUL III. DIN LADA DE ZESTRE: IPOSTAZA POETULUI – PĂRINTE.....	152
3.1. Poeme testamentare.....	152
3.2. Poezia și designul grafic.....	158
CAPITOLUL IV. ION HOREA – PROZA PUBLICISTICĂ.....	160
4.1. Cronica veacurilor.....	160
4.2. Oameni și locuri.....	169
CAPITOLUL V. ION HOREA ÎN CONȘTIINȚA CRITICII. CONTEXTUL OPEREI ȘI AL RECEPTĂRII.....	176
5.1. Receptarea critică în periodice.....	176

5.2. Receptarea critică în volume.....	190
CONCLUZII.....	201
BIBLIOGRAFIE.....	205

Cuvinte-cheie: Ion Horea, prolific, canon, etnic, rustic, paradigmă, crez artistic, empiric, viziune transcendentă, topos, recurență, individualitate, cronică subiectivă, lectură hermeneutică, neotraditionalism.

Titlul proiectului de cercetare, *Ion Horea. Studiu monografic*, subliniază cele două componente ale lucrării și prefigurează structurarea ei conform canoanelor cărora le subscrie un asemenea demers, dar și traiectoriei existențiale și creatoare a lui Ion Horea. Ne-am propus, așadar, investigarea monografică a personalității și operei lui Ion Horea, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai generației '60 pe care, de fapt, o premerge. Concepția acestei cercetări urmează, cu precădere, analiza comparativă, sintetică, structurală și tematică a creațiilor, rețelelor de elemente recurente în poezia lui Ion Horea, care să o revalorizeze în contextul literaturii postbelice și în conștiința cercetătorilor contemporani.

Unul dintre motivele care au stat la baza acestei idei de cercetare a fost preocuparea pentru lirica autentică, pentru poezia care și-a păstrat originalitatea în contextul culturii transilvane și care, odată descoperită, poate crea pagini masive de istorie literară. Ivirea lui Ion Horea în literatură a însemnat continuarea liricii tradiționaliste și a viziunii agreste asupra lumii; așa cum odinioară precursorii lui Ion Horea evocau satul, casa părintească, plaiul, tot astfel, cu Ion Horea poezia se întoarce la obârșii. Un al doilea argument este acela că primul deceniu al liricii postbelice a rămas oarecum în umbră datorită contextului social-istoric, deși bazele culturii postbelice s-au fundamentat prin oamenii de cultură al căror debut artistic a fost înregistrat în acest „obsedant deceniu”. Opera lui Ion Horea nu a făcut, până recent, obiectul unui studiu de bază, menit să fi pus la îndemâna cercetătorilor. Așadar, nevoia de a oferi repere pentru viitoarele cercetări ale personalității lui Ion Horea și ale orizontului tematic al creațiilor sale a constituit un preambul pentru ideea de cercetare.

Selecția textelor s-a realizat prin lectura prospectivă a poeziilor și fragmentelor de proză din volumele menționate în bibliografie, organizarea lor în funcție de obiectivele cercetării, urmărind și lucrările de critică și istorie literară, care să ne permită stabilirea conexiunilor ideatice și stilistice și să ne ofere instrumentele necesare fundamentării unor concepte. Astfel, în analiza creației lui Ion Horea am valorificat texte din volumele de

versuri: *Poezii* (1956), *Coloană în amiază* (1961), *Flori de pădărie* (1962), *Umbra plopilor* (1965), *Poezii* (1967), *Calendar* (1969), *Cărticica noastră* (1971), *Încă nu* (1972), *Versuri* (1973), *Măslinul lui Platon* (1976), *Bătaia cu aur* (1979), *Un cântec de dragoste pentru Transilvania* (1983), *Eu trebuie să fiu* (1984), *Noaptea nopților* (1985), *Guguștiucul* (1985), *Podul de vamă* (1986), *Viața, viața* (1987), *Dealuri de lut* (1990), *Cartea copiilor frumoși* (1991), *Cumpene* (1991), *Locul și ceasul* (1994), *Căderea pe gânduri* (1996), *Bătăi în dungă* (1999), *Cartea Sonetelor* (2001), *Și va fi ziuă și va fi noapte* (2001), *Mărturisiri și Rugăciuni* (2003), *Reversuri* (2005), *Bătaia cu aur* (2009), *Versuri și reversuri* (2009), *Calea Târgului*, (2010), *Scribul* (2011), *Psalmi și rugăciuni* (2011), *Rondeluri* (2012), *Gravuri* (2013), *Rătăcirii* (2014), *Cât a trecut* (2015), *Vitrăliu* (2016). Pentru studiul creației în proză am valorificat texte din volumul de proză publicistică *Drumuri și fântâni* (1988).

De asemenea, documentarea prealabilă ce a presupus studiul dicționarilor, lucrărilor de istorie și critică literară care au făcut referiri la omul și poetul Ion Horea, recenziilor și exegezilor realizate de-a lungul timpului, publicate în periodice sau în volum, în consecință, tot ceea ce a fost cercetat până la această dată, ne-a favorizat evaluarea cronicilor consacrate poeziei lui Ion Horea, desprinderea considerațiilor unanime, pro și contra, identificarea aspectelor care nu au fost abordate sau care nu au fost puse niciodată la îndemâna cititorilor. În realizarea cercetării ne-am propus investigarea modului în care biografia propriu-zisă deschide orizontul biografiei literare, identificarea și elucidarea particularităților creației lui Ion Horea, drumul parcurs de la asumarea modelelor la individualitatea creatoare, decantarea corelației dintre aspectele tradiționale și cele moderne care caracterizează structura și limbajul creațiilor poetice și operei în proză, stabilirea esențelor estetice ale creației și orizonturilor tematice, analiza hermeneutică a tehnicilor poetice utilizate.

În valorizarea unei personalități literare, re-lectura integrală a operei are un rol fundamental, întrucât diferențiază percepția cititorului de autoritatea critică inițială, configurează reflectarea sentimentului timpului și vieții în opera acestuia, redimensionează timpul cronologic în care se compune istoria unei vieți particulare sau resuscitează, ca un arc peste vreme, în conștiința criticii actuale cultura autentic autohtonă, icoana cu adevărat durabilă a identității naționale. În scopul menținerii ei în actualitate, se cuvine a fi permanent raportată la ființa lumii pe care o reprezintă, care să depășească imediatul și să o proiecteze în viitor, ca tendință spre permanență și, totodată, eternă devenire. După cum

Alfred Adler, în *Sensul vieții*, afirmă că viziunea integratoare a lumii derivă din necesitatea încorporării omului în comunitatea „pe care a sprijinit-o material și spiritual, prin diviziunea muncii și hărniciei și prin suficienta reproducere a speciei”¹, tot astfel, considerăm că omul și poetul Ion Horea trebuie integrat în ființa acestei lumi literare, un izvor nesecat de sensuri eterne. Tocmai de aceea, pe parcursul acestei cercetări doctorale am urmărit modul în care biografia poetului Ion Horea și activitatea sa redacțională au deschis calea spre descoperirea vocației poetice, am conturat o imagine de ansamblu a climatului politic și literar postbelic pentru a înscrie în acest context debutul literar al lui Ion Horea, într-un demers recuperatoriu a tot ceea ce a însemnat creația ce se străduia să rămână în limitele tradiției și autenticității.

Scriitor prolific, pentru care cele peste 25 de volume de poezie publicate nu sunt altceva decât avataruri ale biografiei sale literare conjugate cu propria-i viață, a parcurs prin arta scrisului șase decenii de activitate literară, reușind să-și construiască o individualitate artistică din care transpar rimele inedite, ritmuri clasice și moderne. În acest sens, Ion Horea rămâne în istoria noastră literară deopotrivă tradițional și modern, un pilon al generației '60; poezia scrisă și fragmentele de proză publicistică arată ce se întâmplă în istoria pe care a trăit-o și îi conferă generației sale amplitudine.

Structura lucrării de cercetare corespunde obiectivelor investigației și conține 5 capitole, argumentul și concluziile.

Cunoașterea biografiei unui poet poate să redimensioneze percepția asupra operei și actul critic, dar numai atâta timp cât nu tinde să înlocuiască sau să diminueze valoarea operei. Tocmai de aceea, am încercat să conturăm în primul capitol, *Ion Horea – „Omul cu rădăcini”*, într-o prezentare schematică, dimensiunile unei existențe prolifrice: primii ani de viață, școlile pe care le-a urmat, activitatea redacțională și publicistică, distincțiile și premiile. Din traseul existențial am reținut momentele esențiale care formează, de altfel, substanța creațiilor sale, le-am coroborat cu mărturii ale poetului sau cu versuri care să le sublinieze unicitatea. Biografia literară a poetului Ion Horea se construiește pregnant pe coordonatele realității transilvane, pe care memoria afectivă a poetului a păstrat-o aproape intactă. Din întreaga sa operă se răspândesc ecourile biografice, de aceea, este suficient să parcurgi creațiile realizate în bogata-i activitate literară pentru a înțelege opera unei vieți dedicate artei scrisului.

¹ Alfred Adler, *Sensul vieții*, traducere, cuvânt înainte și note de dr. Leonard Gavrilu, București, Editura Iri, 1995, p. 20

Am identificat în cronologia primilor ani de viață, până la debut, elementele definitorii pentru parcursul biografiei sale literare și coerența artei scrisului. Chiar dacă biografia poetului s-a construit după 1950 pe alte hotare, creația sa poetică demonstrează că rămâne fidel aceleiași vetre a satului, cu valorile lui perene, iar poezia și proza lirică sunt crâmpie autentice de viață (in)dependente de realitatea biografică a poetului. Reperul arhetipal al eului biografic este Petea, acest orizont peste care cade bruma deasă, această indistinție care păstrează totul nealterat; o dungă de pădure, coasta sură, pădurea de acăți, „*pereții casei văruiți de lună./ pe înserat ograda rourată/ Și-n conie, la cină, împreună...*” (*Aminte*, vol. *Scribul*). Anii copilăriei poetului și-au păstrat esența, departe de greutățile pe care le traversau în această epocă de tranziție cei maturi. De altfel, jocurile nesfârșite, săniușul în zăpezi de poveste, colindele, faptul-divers, toate făceau obiectul peisajului unei copilării pe care poetul o consideră autentică și unică, irepetabilă, doar în amintire. Mișcarea dinspre reperul individual spre totalitate se realizează empiric deoarece Ion Horea are biografie, iar reperele spațiale circumscriu un cadru scenic în care se regăsește, în care scormonește febril pulsul ritmului etnic, cu o sensibilitate familiară. Spațiul poetic și cel al vieții comunică în somn, într-un firesc al existenței, în care eul devine suflet, emoție.

Pe parcursul acestei cercetări doctorale am încercat să subliniem ideea că individualitatea eului creator a refuzat să dezavueze trecutul, să elimine din lucrări viziunea personală asupra lumii, că Institutul de Arte Plastice și Școala de Literatură „Mihai Eminescu” au constituit pentru omul și poetul Ion Horea momente de hiatus în definirea drumului spre originalitate poetică. În plus, experiența benefică a școlii de literatură pentru biografia literară a poetului Ion Horea e concretizată în familiarizarea cu un mediu scriitoricesc pe care-l populau critici și scriitori de referință, intrarea în viața literară, îmbogățirea culturii prin lecturile fundamentale, exersarea talentului poetic, fundamentat în anii ce vor urma. După Școala de Literatură, stabilit pentru restul vieții la București, tânărul poet se căsătorește, în vara anului 1963, cu aceea care i-a fost colegă de școală în clasele primare, apoi avea să devină profesoara de fizică de la Liceul „George Coșbuc” din București, Chisilean Felicia. Personalitatea complexă a lui Ion Horea rezidă și din factorii exteriori experienței poetice. Redactor la „Viața Românească” între 1951-1964, secretar al Uniunii Scriitorilor între 1964-1968 și redactor șef adjunct al „României literare”, cu o întrerupere de trei ani până la pensionare, în 1989, poetul Ion Horea intră în acest mod în lumea literară a valorilor autentice.

Premiile și distincțiile literare acordate de-a lungul timpului i-au reconfirmat valoarea, însă se poate afirma că pentru un om de cultură – poet și prozator deopotrivă – premiile cele mai valoroase sunt cititorii săi, cei care au deprins din creația lui Ion Horea acea constantă care străbate timpurile și conferă operei sale omogenitate. Cititorul fidel a urmărit atent drumul poetului spre arta pură: abandonarea clișeeelor impuse la începuturile creației sale și întregul travaliu literar care a constat în înnoirea limbii și a limbajului, în experimentarea tuturor formelor de versificație, și acea fantezie nostalgică prin care reconstituie în limbaj autentic și rime rare lumea satului. De asemenea, urmărim situarea lui Ion Horea în contextul literaturii postbelice, debutul literar înregistrat la 20 iulie, 1947, în pagina a doua a ziarului târgumureșean „Ardealul nou”, cu poemul în proză *Cosașul*. În esență, e un debut liric într-un perimetru transilvan a cărui substanță rustică va fi etern reînviată, poetul creionând în activitatea sa literară un „cerc al aceleiași vetre”, a Vaideiului. Considerăm că tocmai ieșirea de sub povara realismului socialist și revigorarea temelor clasice ale literaturii i-au permis lui Ion Horea să încerce să reconstituie vechile libertăți ale creației.

Totodată, lucrarea noastră vizează, într-un capitol amplu, configurarea vârstelor creației lui Ion Horea, descrierea ideatică și stilistică a volumelor de poezii, fără a respecta însă principiul cronologiei, etapizarea tematică a operei lirice în funcție de elementele dominante și coerente, analiza stărilor sufletești, prin apelul la detalii. Prin suprapunerea textelor poetice am încercat să stabilim o serie de rețele tematice și motive poetice recurente: retorica amintirii, patosul confesiunii, sentimentul naturii și al sacralității, obsesia morții și a timpului, dragostea pură.

Paradigma confesiunii, sentimentul naturii și poetica transcendenței sunt câteva din aspectele esențiale ale creației lui Ion Horea care fac obiectul unor subcapitole distincte. Cochetând o perioadă cu poezia simbolistă, pasionat cititor al lui Baudelaire, și cea hermetică, sau decelând osmoza între modernism și tradiționalism, poetul își construiește devenirea în perimetrul poeziei pure ce urmărește în permanență reconstituirea unei biografii durabile sub semnul artei. Întrucât artele poetice – expresii directe sau indirecte ale eului creator, rediate sub forma lirismului obiectiv sau subiectiv – sunt definatorii pentru biografia literară a poetului, apropiată mai mult de un model tradițional, decât de cel modern, transcenderea sinelui se poate face prin creație, act prin care este surprinsă chintesența existenței în diferitele sale ipostaze. Aici, în corpusul creației, eul poetic poate să-și pună toate măștile, poate să încerce toate modurile de existență, iar fiecare text poate

să reflecte identitatea sa ascunsă: „*Aveai și tu o mască înainte,/ Numai a ta, în bâlciul de cuvinte,/ Și s-a pierdut. Și n-a mai fost găsită.*” (*Filă de jurnal, Ascunzi și cruci...*, vol. *Cât a trecut*). Paradigma confesiunii lirice în poezia lui Ion Horea se construiește la confluența dintre comunicarea mimetică, cea proiectată și cea orfică, „*Între profeți și înțelepți,/ Lângă un petic de hârtie,/ Tu singur stai, privești, aștepți,/ Visând la tot ce-ar fi să vie.*” (*Între profeți și înțelepți*, vol. *Cât a trecut*), la fel de individualist și detașat de sine, ca, mai apoi, să transforme în postulate tot ceea ce scrie. Este un îndemn la ieșirea din noi înșine, din limitele comodității și pragmatismului, spre a spori, mai rodnic, destinul culturii și orizontul valorilor noastre spirituale. Poetul Ion Horea devine „visător de reverie”, transformând teluricul și biograficul în „*nebănuite, stranii universuri*”. În raport cu timpul universal, printr-un joc al dedublării, clipa îi construiește eului două „fețe”, chipuri mute care păstrează ambiguitatea identității – „*Mă-mbrățișează timpul, și-o clipă încă nu știu/ În mine dacă-i omul matur ori încă puștiu’./ Spre amândoi mi-e fruntea în arșiți și răcoare*”. (*Hotar*, vol. *Umbra plopilor*). Artele confesiunii străbat la Ion Horea deceniile și sunt metafore ale vieții devenită poezie, căci viața ca dat al omului rămâne speranță: „*doar ca un templu/ de-azi pe mâine/ s-o mai contemply// Patimi, iubire/ Trec în uitare/ ca o plutare/ peste altare.*” (*Viața-mi rămâne*). Comparativ, pentru Ion Horea, „viața, viața” sunt elemente inseparabile: biografia e etalon al poetului care măsoară ceea ce a experimentat direct, iar lirica eului, prilej de introspecție. Situaarea eului într-un complex de elemente cărora memoria afectivă le conferă o coerență supraindividuală semnifică poziționarea între coerent și derizoriu, între „*Nimicul, totul, clipa bunăoară*”, „*Jumătate nebun,/ Jumătate-nțelept*”.

Aproape în întregime, opera lui Ion Horea surprinde emoția artistică devoalată de sentimentul naturii pline de viață, în scopul de a stabili coordonatele unei lumi mitice, desprinse din viața eternă. Pictor al plaiului rural, Ion Horea dezvăluie sufletul ancestral al comunității românești și matca tainică, imuabilă a credințelor ancestrale, ascunse în fiecare colț al naturii, redescoperite în amintire, în absența unor mărturii directe. Peisajul pictural relevă frenezia, candoarea spiritului veșnic tânăr, ancorat în eternitatea lumii înconjurătoare și, de asemenea, recursul sau refugiul în legendă. În acest spațiu străvechi, al vieții și al creației, *plopul, mărul, bostanii, strugurii*, fiecare element al naturii își spune povestea lui despre univers: în memoria afectivă a poetului imaginea lumii acesteia,

arhaice, a rămas „ca o poveste de demult, ca o Atlantidă scufundată sub valurile istoriei”². Evenimentul vieții naturii se transferă la Ion Horea din lumea obiectuală în trăirea unei existențe.

Poetul navighează artistic prin *materia mundi* și *materia libri*, aflate într-o relație osmotică, de unde reține reprezentări ale sacrului, alcătuind topografia unor experiențe, rituri, logosuri ca metode de comunicare, ritmuri, toposuri pe care le redimensionează semantic. Poezia de inspirație religioasă pare a fi imaginea unui paradis regăsit, a imanenței sacrului oriunde străbate sufletul, privirea și amintirea deoarece, după cum susține Rudolf Otto, „Cel capabil să se scufunde în contemplație, să-și deschidă sufletul unei impresii, va ajunge să recunoască sacrul pe baza unor criterii lăuntrice a căror regulă e inexprimabilă, va ajunge să aibă, pe calea purului sentiment, *viziunea eternului în temporal*.”³. În ceea ce privește creația de inspirație religioasă, se conturează cel puțin două axe ale viziunii transcendente în lirica lui Ion Horea: poetica din primele volume care evocă momente în care divinul descoperă Vaideiul prin lumina coborâtă din înalt în „*rodire*” sau prin intermediul eului care-i conduce pașii, dar și poetica ultimelor volume editate, în care Dumnezeu se întoarce-n lume, din Biblii, spre a mântui lumea. S-ar putea spune că toate aceste încercări și întoarceri sau reprezentări ale divinului activează ființa poetică și o determină să penduleze între asceză și lupta împotriva lumescului, a cărnii; deseori rugăciunii îi iau locul revolta, închipuirea, analogia. Ele sunt învederate, întocmai ca în psalmii arghezieni, ca premise comprehensibile în fața unor constrângeri logice, nu o religie a izbăvirii, deoarece comportamentul eului poetic este mereu pregătit să se reactualizeze, în adâncurile ființei sale, în paralel cu trecerea timpului. Reafirmarea ca individualitate a sinelui poetic în fața divinității se manifestă orgolios ori umil, camuflat într-o nuanță de fin sarcasm. În plus, acesta primește identitatea omului religios, „*iubitor de viață, temător de moarte*” sau a omului luciferic, „*Încă iubesc în trupul femeii pe Satana/ Și deseori întârzii în ce mi-ai dat să fac*” (*Când pomenesc de Tine...*), nimicului „*Eu umbra ta și praful, și poate nici atât*”, proscrisului „*În mine plânge doar o țară, în mine urlă doar Satana,/ În mine-s casele bătrâne, în mine-s lacăte la uși*” (*Să spui de toate-i o căință*). Și, poate mai pregnant, descoperim că este expresia întregii condiții umane, cu esența ei extatică sau ascetică.

² Iulian Boldea, *Ion Horea: Cine citește, citește. Așa a fost de cându-i lumea*, în „România literară”, anul XLVI, nr.21, 16 mai 2014, p.12

³ Rudolf Otto, *Sacrul*, în românește de Ioan Milea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1996, p. 180

Alături de tema transilvană, omniprezentă în creația lui Ion Horea, trăirea poetică a morții, perceperea dureroasă a curgerii timpului, sentimentul erosului pur fixează coordonatele esențiale ale operei lui Ion Horea și constituie întotdeauna căi de cunoaștere a sinelui, a lumii, a naturii și a universului cultural. Aflându-se sub semnul tradiției liricii românești, mai pregnant, sub înrâurirea lirică a poezilor de la „Steaua”, poezia lui Ion Horea cunoaște influențe simboliste, parnasiene și tradiționaliste, țesând însă fibre artistice și existențiale cu note personale, originale. În încercarea de a reface legăturile cu lirica interbelică, Ion Horea menține orizontul tematic pe un domeniu estetic propriu, valoarea imaginii artistice a operei literare fiind măsurabilă în raport cu cantitatea de viață conținută. Realitatea lumii transilvane străbate creația lui Ion Horea de la un capăt la altul și se conexează cu peisajul bucolic, cu paginile culturale sau cu istoria națională, într-o înrâurire tainică, menită să-i redea poetului individualitatea. Dacă universul rustic este panoramat nostalgic sub forma întoarcerii lângă „sufletul satului”, casa părintească poate reconstitui reperul arhetipal central, în care devine posibil refugiul etern. Raportarea călătorului-cititor la identitatea transilvană prin intermediul istoriei repovestite de Ion Horea, deși se face la granița dintre real și imaginar, constituie procesul fundamental al decriptării sensurilor poeziei. În acest univers devenit și spațiu poetic se derulează istoria și cultura, într-un timp al întrebărilor și răspunsurilor, al amintirilor și regretelor, al speranțelor care se înscriu într-un ritm colosal. Dorul de întoarcere, setea de frumusețe își caută mângâierea în cântec; înțelegând procesul devenirii obiective, întotdeauna răscolitor, poetul își cântă dorul de meleagurile în care „*Muntenii nu mai vin cu plute,/ piuarii nu mai trec prin sate,/ fântânile s-au stins, umplute/ cu sarea lacrimii vărsate.*” (*Cântec târziu*). Seta de tumult, de forfotă și viață ce palpită se exprimă imperativ, iar patriotismul său e o stare firească, intimă. Indiferent de modul în care se ilustrează această istorie a Ardealului, ea devine o pură religie a sinelui, un tărâm spre care se întoarce nostalgic spre a-i revela esența mitică, istorică și, uneori, paradisiacă; un peisaj, o amintire, o pagină de istorie sau un reper biografic, toate se regăsesc în monografia vieții transilvane.

Timpul își găsește expresia cel mai pregnant în creațiile lui Ion Horea, chiar dacă nu întotdeauna este abordat într-o tematică distinctă; asociat altor expresii ale vieții precum, supunerea, divinitatea, arta, idealul, binele și răul, devine ecoul cel mai înalt al spiritului. Dimensiunile temporale își întind tentaculele rapace, fără a-i arăta individului semnele sale întotdeauna în planul exterior, al existenței. Lupta cu limita în durată se realizează la Ion Horea în artă, printr-un act al comprimării sau dilatării timpului, deseori, o pledoarie pentru

veșnicie, în scopul heideggerienei cercetări a existenței umane autentice. Aspectul bidimensional al timpului se conturează într-o zodie autumnală, ceremonialic, iar atunci când în viață pândește viermele morții, timpul se retrage în eternitate. Abolirea timpului sau congruența evurilor se realizează sub imperiul erosului tainic; alături de vatra satului și dragostea păstrează clipa fără durată într-o zonă mitică sau mioritică, în care ființa își proclamă liniștea. Sustragerea din fața timpului se înscrie la Ion Horea într-un tipar ce presupune incursiunea în vatra veșnică a lumii rurale, unde sufletul se vindecă de peregrinări.

Plecarea definitivă spre „*podul de vată*” dă naștere unor atitudini contradictorii, de la neliniștea dramatică, sugerată de presentimentul alunecării ființei în abis, la împăcarea elegiacă, resemnarea, prin reintegrarea în elementar. Poetul urmează aici drumul infinit al trecerii, așteptându-și rândul, ca la moară. Supunerea în fața morții, rațiunea ei, se leagă de eternele legi universale, care suscită deseori interesul individului și generează întrebări existențiale; ritualul îngropăciunii și al pomenirii se derulează etern, ca un dat firesc, de veacuri, dar creează o neliniște incipientă, un impuls de înfiorări survenite pe măsură ce poetul materializează o atmosferă funestă. Nu întotdeauna extincția apare ca imagine lăuntrică și lirismul se concentrează într-o tragică neliniște. Deseori, abordează perspectiva acestei finitudini cu o crudă autoironie; când timpul creației se sfârșește, autoironia ia locul respectului față de sine: „*De azi încolo, ciocu' mic! Altfel, ești mort ori ești ridicol,/ Când nu mai ai de spus nimic/ Și-n tot ce faci e doar nimicul.// Credeai c-a mai rămas în plic/ Un loz, dar te înșală plicul./ Privește, ca să-ți mai explic,/ La poartă te așteaptă dricul// Când nu mai ai nimic de spus.*” (*Când nu mai ai nimic de spus...*, vol. *Vitraliu*).

Studiul temei erotice se realizează diacronic, cu accent asupra imaginarului poetic și ecourilor semantice pe care le dobândește în creația lui Ion Horea. Drumul prin labirintul semnificațiilor poemelor de dragoste are ca posibil cifru asocierea cu alte orizonturi tematice, din care se evidențiază, nostalgia rusticului, timpul, chiar și moartea. Erotismul se desfășoară într-un spațiu estetic autonom, deseori diferit de cel real, dar reprezintă întotdeauna o cale de cunoaștere a sinelui, a lumii, a naturii și a universului cultural. Poemele de dragoste, puține de altfel, sunt evocări nostalgice ale clipei de iubire sau trăiri plene, dar completează întotdeauna imaginea unității desăvârșite, serafice, concrete sau imateriale. Că poezia de dragoste nu e o constantă în lirica lui Ion Horea, rămân mărturie versurile din *Umbra plopilor*: „*De dragoste spun alții și-i înțelegi mai bine/ De cât m-ai înțelege în locul lor pe mine.*” (*Ori poate*). Beatitudinea dragostei e o partitură din muzica

sferelor și se înscrie într-un cerc al împlinirilor casnice, în oglinda biografiei intime a poetului, iar gesturile au ceva din grația iubitei din versurile eminesciene. Această imagine a femeii soție este transpusă și într-un alt decor, unul al preocupărilor didactice; ea este omniprezentă și acționează ca un paliativ în tumultul vieții. Deseori, dragostea se înfățișează după un tipar feminin care adună în umbra genelor, concentric, roua cerurilor, iarba pământului, ecourile muzicii orfice. Drumul spre inițierea în dragoste se realizează în spirală în poezia *Inima mea*, printr-o succesiune de verbe la prezentul continuu, *se coace, se-mplinește, se-ntuneacă, se sparge, așteaptă* și reflectă reverberații încărcate de profunde semnificații. Nu sunt treptele germinației, ci etapele unei maturizări a ființei sub imperiul sentimentului erotic. Atunci când trăirea erotică înregistrează dramatic neîmplinirea, când șoaptele de dragoste devin amăgiri, eul adoptă dialectica hegeliană a sclavului și stăpânului în dragoste, reconcilierea sau schimbarea polarităților fiind imposibilă.

Totodată, pe parcursul acestei lucrări de cercetare am încercat să conturăm dimensiunea originalității prozodiei și limbajului în creația poetică a lui Ion Horea. În esență, acestea derivă din efortul susținut în direcția sondării tuturor resurselor de care dispune textul liric, de la lexic până la vibrația sunetelor și exercițiul formelor fixe sau libere ale prozodiei. În vasta sa operă poetică prind contur etape fundamentale ale definirii identității sale lirice, scriitorul aplicând mai multe maniere de construcție poetică, metode de abordare a realității, manipulând stiluri consacrate, manifestându-și opțiunea pentru un anumit canon al tiparelor poetice sau respingându-l. Se poate afirma că poezia lui Ion Horea se diferențiază de la un volum la altul, prin achizițiile moderne, atunci când înregistrează o desprindere netă de ceea ce înseamnă realitatea în accepție curentă, sau prin fidelitatea îmbogățirii și înnoirii formelor din interiorul tradiției, atunci când fidelizează cu poezia ce propune un potențial model în raport cu o realitate golită de sens și viziune.

Am conturat, de asemenea, elementele de originalitate lexicală și prozodică, corelația dintre aspectele tradiționale și cele moderne în structurarea textelor poetice, esențele estetice ale creației și tehnicile poetice utilizate. Formula poetică îmbrățișată dă naștere unei prozodii înțelese ca element constitutiv al textelor, o formă imperioasă care să surprindă acea cadență fonică și ritmică a ideii poetice. Lectorului i se impune astfel să recite, nu să citească poezia, pentru a putea actualiza toate virtuțile spirituale pe care le comunică ideile poetice. Autorului însuși i se cere redimensionarea în spirit a cuvântului care să fie turnat în forme cât mai expresive. Canoanele lirice presupun întotdeauna autoinstrucție, căutarea continuă în orizontul culturii a virtuozităților formale deoarece,

scrie poetul, „*Sonetul nu-i o pară, sus, ce cade/ Ca din senin, să-ți umple ție gura,—/ E-o muncă foarte grea literatura,/ Și cere-nvățătură multă, bade!*” (*Sonetul 7, vol. Cartea sonetelor*). În maniera timpului, Ion Horea inovează și sincronizează tradiția versului clasic cu noua sensibilitate a poeziei moderne: introducerea versurilor cu inițială mică, eliminarea majusculilor chiar și în titlu, în special în „*Podul de vamă*”, demonstrează și preocuparea moderată pentru originalitatea exterioară a poemelor. Tehnica modernă a ingambamentului utilizată în construcția unor poeme nu îi este străină lui Ion Horea și, deseori, îi oferă posibilitatea de a-și exprima cu o mai lejeră fluentă ideile și tensiunile sufletești. Păstrează însă scrierea cu majuscule a numelor proprii, aspect ce derivă dintr-o grijă deosebită pentru nealterarea elementelor culturale sau referințelor livești.

Deseori, în organizarea prozodică a textelor, rimele se împerechează în structuri inedite, însă fără prețiozități metaforice, intenția poetului fiind aceea de a rezona cu esența tematică și sonoră a versurilor. În construirea versificației, poetul evită construirea de versuri în care rimele să fie previzibile sau prea prozaice și caută să le exprime eleganța, bogăția acustică și semantică. Limbajul ardelenesc sau de proveniență folclorică generează adeseori o versificație ironică, menită să parodieze blând fie individualitatea poetului sau, prin parafrazarea unor versuri celebre, scriitori consacrați. Cu sau fără devieri de vreun fel oarecare modul clasic, poezia lui Ion Horea este originală, încărcată de ritmuri și rime bogate, realizată în vers clasic sau modern, dar nu amorf, ci întotdeauna surprinzător și șlefuit, în consonanță cu starea de spirit. Ion Horea evită sugestivitatea și ambiguitatea în exprimarea ideilor, respingând în acest sens ideea de obscuritate și fragmentarism în creațiile sale, deși sugestia presupune întotdeauna o decodificare, în desfășurarea căreia se face trecerea de la denotație la conotație, de la sensul literal la cel poetic. Poetul oscilează între registre stilistice pentru a exprima viziunile onirice și cele metafizice sau imaginile cu problematică socială și istorică, adoptă un ton elegiac, reflexiv sau unul aspru, vehement sau solar, în funcție de zbuciumul lăuntric și trăirile intense, febrile. Alături de rimele inedite, se regăsesc în poezia lui Ion Horea jocuri de cuvinte care vizează toate nivelurile artistice ale limbii. Prin ele demonstrează un ascuțit simț al fanteziei și al stăpânirii limbajului, particularități de meșteșug artistic și rafinament tehnic; uneori operează cu invenții de cuvinte, cu o orgolioasă abundență lexicală prin care exprimă apartenența la o individualitate lingvistică: conversiuni inedite, vocative neobișnuite.

Autenticitatea literaturii pentru copii rezultă din capacitatea ei de a oferi acestora pârgurile unei lecturi pe cont propriu, un punct de plecare pentru viitoarele experiențe

cognitive, poetul apelând astfel la identificarea problemelor imaginarului infantil și cunoașterea contextelor lectorale juvenile. În acest sens, cel de-al treilea capitolul al cercetării este consacrat *poeziilor pentru copii*, reunite sub denumirea de *poeme testamentare*, creatorul lor aflându-se în ipostaza poetului-părinte. Cele trei volume de versuri care fac obiectul acestui capitol, *Flori de pădărie*, *Guguștiucul* și *Cărticica noastră*, deschid calea spre investigarea resorturilor care compun preocuparea pentru un destinatar special, lumea copiilor. Dincolo de valoarea lor educativă, poeziile incluse în aceste volume au valoarea unei literaturi viabile, adaptate destinației și destinatarului lor și, prin extensie, în egală măsură, adaptată cititorilor adulți.

Prozei publicistice îi este consacrat cel de-al patrulea capitol al cercetării. Volumul *Drumuri și fântâni*, cronică subiectivă a personalității poetului Ion Horea, jurnal în care sunt cuprinse amintiri organizate cronologic, reportaj istoric și social relevă, înainte de toate, un prozator liric ce se descoperă cu o mare intensitate afectivă numai în evocarea lirică a satului și a copilăriei și descoperă în viziune mitică istoria neamului românesc, izvoarele culturii și „obârșiile” poeziei. În esență, textele cuprinse în acest volum au eroi cu identitate autentică, viețuitori într-o patrie înțeleasă ca „permanență”, dar și personalități exemplare care au traversat istoriile; peisajele au unghiurile de lumini și umbră. Cartea devine o *via regia* prin „*orizontul culturii*” din care se individualizează Ștefan Luchian, Anton Pann, I. L. Caragiale, Ion Creangă, Mihai Eminescu, George Bacovia, G. Călinescu, un „*popas ca o rugăciune*” la Mălini, acasă la „buzduganul unei generații”, la Bucium, unde „*părintele Agârbiceanu*” a cuprins în cuvânt „*îndurările oamenilor*”, la Avrig, în casa lui Gheorghe Lazăr, un „*fragment ilustru de viață*” găsit la „*Castelul*” poetului Goga. Structura volumului este modernă, discontinuă, cu reveniri și proiecții, cu interogații retorice care generează și conținutul unor fragmente, cu titluri ce reproduc uneori un vers celebru sau o rostire legendară. Lumea prin care trece „reporterul” Ion Horea, real sau imaginar, este o colecție de răsfrângeri subiective ale aceleiași realități pe care prozatorul o cristalizează prin retorismul frazei și limbajul încorporat istoriei, culturii și spațiului autohton. Menirea creatorului cărții *Drumuri și fântâni* este de a transpune cu simț etnografic în limbaj această realitate, de-a o converti într-una favorabilă sinelui și lumii pe care o reprezintă, suficientă sieși întrucât, în genere, „*așa s-au scris cărțile*”.

În capitolul V, *Ion Horea în conștiința criticii. Contextul operei și al receptării*, avem în vedere studiul diacronic al cronicilor publicate în volume și în periodice la producțiile lirice realizate de-a lungul timpului, în ordinea aparițiilor editoriale, situarea lui

Ion Horea în constelația scriitorilor ardeleni. Majoritatea recenziilor despre poezia lui Ion Horea sunt consacrate aparițiilor volumelor sale de versuri și surprind, evolutiv, drumul către maturitatea artistică prin crearea unui stil personal care să conducă la realizarea poeziei pure. Am subliniat viziunea unanimă a criticilor care l-au așezat în zona neotraditionalismului ardelenesc, dar și în proximitatea lui Ion Pillat, Barbu Fundoianu și George Coșbuc, un poet care, deși a experimentat toate tipurile europene de versificație, a rămas egal cu sine. Critica oferă principalele direcții de receptare și lectură hermeneutică pe care cititorul le poate accesa în vederea valorizării unei personalități literare.

Pornind de la premisa că resuscitarea în conștiința generațiilor a unui poet care s-a impus în peisajul literar autohton ca un continuator al creatorilor pentru care poezia și cultura reprezintă o marcă identitară – „generația de mijloc”, pe parcursul acestei cercetări doctorale am încercat să explorăm atent creația lui Ion Horea, într-o analiză care să acopere întreg arealul preocupărilor sale artistice, fără a avea însă pretenția de a epuiza subiectul. În esență, credem că opera lui Ion Horea transpune în vers o întreagă epocă literară în care, pornind de la modele consacrate, așează în forme noi, originale, episteme de gândire și trăire poetică. În cuprinsul lor, natura, divinitatea, iubirea, timpul și viața sunt date ale existenței, punți spre solemnități de pură verbalitate.

Activitatea literară extinsă pe șase decenii a fost favorizată, fără îndoială, și de situarea sa în proximitatea unor personalități literare, însă consecvența, vocația literară demonstrată prin volumele de versuri apărute, unele la distanță mică între ele, infirmă ceea ce s-a scris deseori despre studenții Școlii de Literatură „Mihai Eminescu”. Poate mai mult decât oricând, avem astăzi nevoie de astfel de exemple care să ne arate rostul valorilor pe care generațiile viitoare trebuie să le cultive și care să ajute la înțelegerea treptelor evoluției unui destin, în consonanță cu evoluția operei.

BIBLIOGRAFIE

I. BIBLIOGRAFIA OPEREI LUI ION HOREA

Poezia

Horea, Ion, *Poezii*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956.

Horea, Ion, *Coloană în amiază*, versuri, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1961.

Horea, Ion, *Flori de pădărie*, poezii pentru pionieri, București, Editura Tineretului, 1962.

Horea, Ion, *Umbra plopilor*, București, Editura pentru Literatură, 1965.

Horea, Ion, *Poezii*, București, Editura pentru Literatură, 1967.

Horea, Ion, *Calendar*, versuri, București, Editura Tineretului, 1969.

Horea, Ion, *Cărticica noastră*, versuri/ desene Victor Apostoiu, București, Editura Medicală, 1971.

Horea, Ion, *Încă nu*, versuri, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972.

Horea, Ion, *Versuri, 1956-1972*, selecție și prefață de Romulus Vulpescu, București, Editura Eminescu, 1973.

Horea, Ion, *Măslinul lui Platon*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976.

Horea, Ion, *Bătaia cu aur*, versuri, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979.

Horea, Ion, *Un cântec de dragoste pentru Transilvania*, versuri, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983.

Horea, Ion, *Eu trebuie să fiu*, versuri, prefață de Edgar Papu, București, Editura Albatros, 1984.

Horea, Ion, *Noaptea nopților*, versuri, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1985.

Horea, Ion, *Guguștiucul*, versuri, coperta și ilustrațiile de Stela Crețu, București, Editura Ion Creangă, 1985.

Horea, Ion, *Podul de vamă*, versuri, București, Editura Eminescu, 1986.

Horea, Ion, *Viața, viața*, versuri, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1987.

Horea, Ion, *Dealuri de lut*, versuri, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1990.

Horea, Ion, *Cartea copiilor frumoși*, grafică de V. Apostoiu, București, Editura Gnosis, 1991.

Horea, Ion, *Cumpene*, versuri, București, Editura Albatros, 1991.

- Horea, Ion**, *Locul și ceasul*, versuri, București, Editura Minerva, 1994.
- Horea, Ion**, *Căderea pe gânduri*, versuri, Târgu-Mureș, Editura Casa de editură „Ardealul”, 1996.
- Horea, Ion**, *Bătăi în dungă*, poezii, București, Editura Albatros, 1999.
- Horea, Ion**, *70*, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 1999.
- Horea, Ion**, *Cartea Sonetelor*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2001.
- Horea, Ion**, *Și va fi ziuă și va fi noapte*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2001.
- Horea, Ion**, *Mărturisiri și Rugăciuni*, București, Editura Viitorul Românesc, 2003.
- Horea, Ion**, *Poezii și poeme*, București, Editura Fundației Internaționale pentru Cultură și Știință „Mihai Eminescu”, 2004.
- Horea, Ion**, *Reversuri*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2005.
- Horea, Ion**, *Bătaia cu aur*, ediție de autor îngrijită de Eugeniu Nistor, prefață de Al. Cistelean, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2009.
- Horea, Ion**, *Versuri și reversuri. Vers et revers*, traduit du roumain par Paula Romanescu, București, Cartea Românească, 2009.
- Horea, Ion**, *Calea Târgului*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2010.
- Horea, Ion**, *Scribul*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2011.
- Horea, Ion**, *Psalmi și rugăciuni*, Cluj-Napoca, Editura Dacia XXI, 2011.
- Horea, Ion**, *Rondeluri*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2012.
- Horea, Ion**, *Gravuri*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2013.
- Horea, Ion**, *Rătăciră*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2014.
- Horea, Ion**, *Cât a trecut*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2015.
- Horea, Ion**, *Vitraliu*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2016.

Proza publicistică

- HOREA, Ion**, *Drumuri și fântâni*, București, Editura Eminescu, 1988.

Traduceri

- Majtenyi Erik**, *Mazăre-Măzărice*, în românește de Ion Horea, București, 1973.
- Kemeny Janos**, *Ursulețul jucăuș*, în românește de Ion Horea, București, 1958.
- Letay Layos**, *Ce vrea creionul*, în românește de Ion Horea, București, 1970.
- Franz Liebhard**, *Aurul înălțimilor*, în românește de Ion Horea, prefață de Ion Maxim, București, 1974.

Tolkien, J. R. R., *Stăpânul inelelor*, I-III, în românește de Ion Horea, București, 1999-2001 (în colaborare cu Irina Horea și Gabriela Nedelea).

Traduceri din Lermontov, Pușkin, Simonov, Ivan Krasko.

Veress Zoltan, Ferenc Deak, *Povestea pâinii*, în românește de Ion Horea, București, 1963.

II. REFERINȚE CRITICE

În volume

Andriescu, Alexandru, *Relief contemporan*, Iași, Editura Junimea, 1974.

Barbu, Eugen, *O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Eminescu, 1975.

Bălan, Ion Dodu, *Ion Horea în Condiția creației, Portrete*, București, Editura pentru Literatură, 1968.

Bălan, Ion Dodu, *Pietre pentru templul lor, Evocări, studii literare, articole*, București, Editura Cartea Românească, 1985.

Boldea, Iulian, *Metamorfozele textului, (orientări în literatura română de azi)*, cap. *Retorica amintirii*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 1996.

Boldea, Iulian, *Scriitori români contemporani*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2002.

Brad, Ion, *Dincoace de munți, Un cântec de dragoste pentru Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2008.

Bratu, Savin, *Cronici (II)*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958.

Călinescu, George, *Literatura nouă*, ediție întocmită și prefațată de Al. Piru, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1972.

Călinescu, Matei, *Conceptul modern de poezie (De la romantism la avangardă)*, București, Editura Eminescu, 1972.

Cândroveanu, Hristu, *Printre poeți*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983.

Ciobanu, Nicolae, *Întâlnirea cu opera*, București, Editura Cartea Românească, 1982.

Cistelecan, Al., în prefața *Ardeleanul definitiv* la volumul antologic, Ion Horea, *Bătaia cu aur*, ediție de autor îngrijită de Eugeniu Nistor, Tg-Mureș, Editura Ardealul, 2009.

Cistelecan, Al., *Între datorie și reverie. Poezie și livresc*, București, Cartea Românească, 1987.

Cistelecan, Al., *Top-ten*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2000.

Cristea, Valeriu, în *Ion Horea, Versuri și reversuri/ Vers et revers*, traducere de Paula Romanescu, Editura Cartea Românească, București, 2009.

- Cristea**, Valeriu, *Întoarceri, Ion Horea, Fereastra criticului*, București, Cartea Românească, 1987.
- Delavrancea**, Cella, *Dintr-un secol de viață*, București, Editura Eminescu, 1988.
- Dimisianu**, G., *Elegii senine, Valori actuale*, București, Editura Eminescu, 1974.
- Doinaș**, Ștefan Aug., *Lectura poeziei*, București, Cartea Românească, 1980.
- Doinaș**, Ștefan Aug., *Poeți români*, București, Editura Eminescu, 1999.
- Felea**, Victor, *Aspecte ale poeziei de azi*, vol. III, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1984.
- Felea**, Victor, *Poezie și critică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1971.
- Felea**, Victor, *Reflexii critice*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
- Felea**, Victor, *Secțiuni*, București, Editura Cartea Românească, 1974.
- Georgescu**, Paul, *Părerii literare*, București, Editura pentru Literatură, 1964.
- Grigurcu**, Gheorghe, *Poeți români de azi*, București, Editura Cartea Românească, 1979.
- Manolescu**, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. Cinci secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.
- Martin**, Aurel, *Ion Horea în Poeți contemporani*, vol. I, București, Editura pentru Literatură, 1967.
- Martin**, Aurel, *Poeți contemporani*, vol. II, București, Editura Eminescu, 1971.
- Micu**, Dumitru *Fascinația realului, Ion Horea, Limbaje lirice contemporane*, București, Minerva, 1988.
- Micu**, Dumitru, *Limbaje moderne în poezia românească de azi*, București, Editura Minerva, 1986.
- Micu**, Dumitru, *Scurtă istorie a literaturii române, 1994-1996, Perioada interbelică, Poezia contemporană*, vol. II, București, Editura Iriana, 1995.
- Milea**, Ioan, *Sub semnul poeziei*, Pitești, Editura Paralela 45, 1999.
- Mincu**, Marin, *O panoramă critică asupra poeziei românești din secolul al XX-lea (de la Alexandru Macedonski la Cristian Popescu)*, Constanța, Editura Pontica, 2007.
- Negoïțescu**, I., *Scriitori moderni*, București, Editura pentru Literatură, 1966.
- Nistor**, Eugeniu, *Dialoguri în Agora*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2005.
- Nistor**, Eugeniu, *Nostalgia golfului*, Tg-Mureș, Casa de editură Mureș, 1993.
- Oarcăsu**, Ion, *Prezențe poetice*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
- Opriș**, Tudor, *Istoria debutului literar al scriitorilor români în timpul școlii (1820-2000)*, București, Editura Aramis, 2002.

- Papu**, Edgar, în prefața *Poetul Ion Horea* la volumul: *Ion Horea, Eu trebuie să fiu*, București, Editura Albatros, 1984.
- Petroveanu**, Mihail, *Traietorii lirice*, București, Editura Cartea Românească, 1974.
- Philippide**, Al., *Profiluri de tineri poeți*, în *Studii și portrete literare*, București, Editura pentru Literatură, 1963.
- Piru**, Al., *Poezia românească contemporană, 1950-1975*, vol. II, București, Editura Eminescu, 1975.
- Poantă**, Petru, *Tradiționaliștii, Ion Horea, Radiografii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978.
- Poantă**, Petru, *Modalități lirice contemporane*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973.
- Poantă**, Petru, *Radiografii*, vol. II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983.
- Pop**, Ion, *Pe Mureș în sus, Pagini transparente: lecturi din poezia română contemporană*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1997.
- Popa**, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. 2, București, Editura Semne, 2009.
- Raicu**, Lucian, *Critica-formă de viață*, București, Editura Cartea Românească, 1976.
- Raicu**, Lucian, *Practica scrisului și experiența lecturii*, București, Editura Cartea Românească, 1978.
- Rotaru**, Ion, *O istorie a literaturii române*, vol. 1-5, București, Editura Minerva, 1987.
- Ruja**, Alex, *Între istoric și agrest*, în *Valori lirice actuale*, Timișoara, Facla, 1981.
- Simion**, Eugen, *Ion Horea – un bucolic modern*, în *Orientări literare contemporane*, București, Editura pentru literatură, 1965.
- Simion**, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. IV, București, Editura Cartea Românească, 1989.
- Zalis**, Henri, *Tensiuni lirice contemporane*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975.

În periodice

- Andrașoni, Dumitru**, *Poezii, 1967*, în revista „Steaua”, anul XIX, nr. 33, martie 1968.
- Andriescu, Al.**, *Încă nu*, în revista „Cronica”, anul VII, nr. 45, 10 noiembrie 1972.
- Argint, Iulia**, *Nuanțele nostalgiei*, în revista „România literară”, anul XXXVII, nr. 22, 9-15 iunie 2004.
- Atanasiu, Victor**, *Respectul pentru măsură*, în „Suplimentul literar-artistic al Scânteii tineretului”, august 1983.
- Barbu, Eugen**, *Calendar*, în „Informația Bucureștiului”, anul XVIII, nr. 5167, 2 aprilie 1970.
- Bălan, Ion Dodu**, *O, câte-au trecut de-atunci și de-acolo...*, în „Bucureștiul literar și artistic”, anul VI, nr. 2, februarie 2016.
- Bălan, Ion Dodu**, *Umbra plopilor*, în revista „Luceafărul”, anul VIII, nr. 18, 28 august 1965.
- Boldea, Iulian**, *Caligrafiile memoriei*, în revista „România literară”, nr. 22, 1 iunie 2012.
- Boldea, Iulian**, *Ion Horea, Cine citește, citește. Așa a fost de cându-i lumea*, în revista „România literară”, anul XLVI, nr. 21, 16 mai 2014.
- Boldea, Iulian**, *Locul și ceasul*, în „Cuvântul liber”, nr. 578, 24 iunie 2010.
- Boldea, Iulian**, *Poezia lui Ion Horea*, în revista „Târnava”, anul 5, nr. 4-5, 1995.
- Boldea, Iulian**, *Retorica amintirii*, în revista „Vatra”, anul 22, nr. 4, aprilie 1992.
- Bot, Ioana**, *Intrarea în mit*, în revista „Tribuna”, nr. 39, 25 septembrie 1986.
- Bot, Ioana**, *Ion Horea: Viața, viața*, în revista „Tribuna”, nr. 46, 12 noiembrie 1987.
- Brad, Ion**, *Ion Horea: Eu trebuie să fiu*, în „Suplimentul literar-artistic al Scânteii tineretului”, 23 decembrie 1984.
- Brad, Ion**, *Limpezimi*, în revista „Cultura”, nr. 465, 17 aprilie 2014.
- Buzași, Ion**, *Ardelenismul poeziei lui Ion Horea*, în revista „Tribuna”, nr. 291, 16-31 octombrie 2014.
- Buzași, Ion**, *Drumuri și fântâni*, în revista „Tribuna”, 20 aprilie 1989.
- Călinescu, George**, *Probleme de poezie, Cronica optimistului*, în revista „Contemporanul”, nr. 49, 12 decembrie 1958.
- Cioculescu, Șerban**, *Un poet al zărilor transilvane*, în revista „România literară”, nr. 18, 1976.
- Ciotloș, Cosmin**, *Ardeleanul definitiv*, în revista „România literară”, nr. 17, 14 mai 2010.

- Cistelecan**, Al. , *Podul de vamă*, în revista „Familia”, nr. 10, octombrie 1986.
- Cistelecan**, Al., *Cartea sonetelor*, în „Studia Universitatis Petru Maior – Philologia”, nr. 1, 2002.
- Cistelecan**, Al., *Pillatieni atei și convertiți*, în revista „Studia Universitatis Petru Maior – Philologia”, nr. 1, 2002.
- Cistelecan**, Al., *Ardeleanul definitiv*, în „Târnava”, nr. 87-89 (1-3/2009).
- Crângașu**, Ioan Vasile, *Poetul Ion Horea*, în „Bucureștiul literar și artistic”, anul IV, nr. 3, martie 2014.
- Crețulescu**, Ioana, *Ion Horea: Încă nu*, în revista „Viața Românească”, anul XXV, nr. 11, noiembrie 1972.
- Cristea**, Valeriu, *Ion Horea, Calendar*, în revista „Flacăra”, anul XVIII, 6 decembrie 1969.
- Cristea-Enache**, Daniel, *Sonete postmoderne*, în „Adevărul literar și artistic”, anul X, nr. 586, 25 septembrie 2001.
- Crohmălniceanu**, Ov. S., *Coloană în amiază*, în revista „Viața Românească”, anul XV, nr. 1, 1962.
- Cubleșan**, Constantin, *Să potrivești o lume buimacă-n rime rare*, în revista „Poesis”, nr. 6-7-8, anul XXV, iunie-iulie-august 2014.
- Dimisianu**, G., *Ion Horea: Calendar*, în revista „România literară”, anul III, nr. 67, 15 ianuarie 1970.
- Dimisianu**, G., *Încă nu*, în revista „Flacăra”, anul XXI, nr. 904, 30 septembrie 1972.
- Dimisianu**, G., *La o aniversare*, în „România literară”, serie nouă, anul XXXII, nr. 19, 1999.
- Dimisianu**, G., *Sufletul satului*, în revista „România literară”, anul XVI, nr. 29, 21 iulie 1983.
- Dumitriu**, Alexandru, *Jurnal de gravuri în lespezi*, în revista „Observator cultural”, nr. 713, 2014.
- Dumitriu**, Alexandru, *Reversuri*, în „Albina Românească”, anul CLXXVIII, octombrie-noiembrie 2006.
- Felea**, Victor, *Ion Horea: Calendar*, în revista „Steaua”, anul XXI, nr. 1, ianuarie 1970.
- Felea**, Victor, *Încă nu*, în revista „Tribuna”, anul XVI, nr. 34, 24 august 1972.
- Felea**, Victor, *Poezia vieții rurale*, în revista „Steaua”, nr. 11, noiembrie 1956.
- Felea**, Victor, *Umbra plopilor*, în revista „Steaua”, anul XVI, nr. 8, iulie 1965.

- Gârbea**, Horia, *Osiris veghează*, în revista „Luceafărul”, serie nouă, anul XVI, nr. 28, 2010.
- Georgescu**, Paul, *Coloană în amiază*, în revista „Gazeta literară”, anul VIII, nr. 53, 28 decembrie 1961.
- Grigurcu**, Gheorghe, *Poezii*, în revista „Familia”, seria a V-a, anul 4, nr. 2, februarie 1968.
- Grigurcu**, Gheorghe, *Umbra plopilor*, în revista „Familia”, seria a V-a, anul 1, nr. 1, septembrie 1965.
- Iorgulescu**, Mircea, convorbire cu jurnalista Tita Chiper, în ediția de la 29 martie 1997 a emisiunii *Oameni, destine, istorie*, Radio Europa Liberă, a cărei transcriere revizuită de autorul convorbirii este reprodusă în „Vatra”, la rubrica *Înapoi la proletcultism – dialoguri „tematice”*, nr. 9-10, septembrie, 2004.
- Iorgulescu**, Mircea, *Încă nu*, în revista „Luceafărul”, anul XVI, nr. 1, 6 ianuarie 1973.
- Iorgulescu**, Mircea, *Zugrăvind icoane rare*, în revista „România literară”, anul XVII, nr. 43, 25 octombrie 1984.
- Manolescu**, Nicolae, *Filiera ardeleană*, în revista „Romania literară”, Anul XLII, nr. 17, 14 mai 2010.
- Manolescu**, Nicolae, *Realismul socialist. Literatura „nouă.”*, în „Vatra”, Serie nouă (1971), Anul XXXI, Nr. 402-403, septembrie - octombrie 2004.
- Manolescu**, Nicolae, *Ion Horea, Umbra plopilor*, în revista „Contemporanul”, nr. 33, 13 august 1965.
- Manu**, Emil, *Umbra plopilor*, în revista „Viața Românească”, anul XVIII, nr. 10, octombrie 1965.
- Martin**, Aurel, *Poetul Ion Horea*, în „Scânteia tineretului”, seria a II-a, 1963.
- Martin**, Aurel, *Umbra plopilor*, în revista „Gazeta literară”, anul XII, nr. 31, 29 iulie 1965.
- Micu**, Dumitru, *Poezia iubirii de poezie*, în revista „Tribuna”, anul 23, nr. 20, 17 mai 1979.
- Micu**, Dumitru, *Poezie si vers*, în revista „Nord literar”, anul XIII, nr. 12, 2016.
- Micu**, Dumitru, *Prestigiul versului*, în revista „Contemporanul”, nr. 44, 27 octombrie 1972.
- Micu**, Mircea, *Ion Horea*, în „Cronica Română”, anul IX, nr. 3000, 22 noiembrie 2002.
- Mihăilescu**, Florin, *Ion Horea: Versuri*, în revista „Luceafărul”, nr. 9, 2 martie 1974.
- Moisa**, Mircea, *Drumul poetului*, în „Ramuri”, nr. 3, 2010.
- Moldovan**, Ioan, *Ion Horea*, în revista „Familia”, nr. 11-12, 2014.

Mureșan, Dumitru, *Un cântec de dragoste pentru Transilvania*, în revista „Vatra”, anul XIII, nr. 11, 20 noiembrie 1983.

Negoitescu, I. , *Ion Horea, Umbra plopilor*, în revista „Gazeta literară”, anul XII, nr. 27, 1 iulie 1965, text republicat în vol. *Scriitori moderni*, Editura pentru literatură, 1966.

Nistor, Eugeniu, *Eveniment editorial*, în revista „Târnava”, anul 5, nr. 6-8, 1995.

Nistor, Eugeniu, *Ion Horea –un spirit ales*, în revista „Târnava”, anul IV, nr. 5-6, 1994.

Nistor, Eugeniu, *Poetul mureșean Ion Horea*, în „Biblioteca pentru toți”, în „Cuvântul liber”, anul 7, nr. 107, 3 iunie 1995.

Oarcăsu, Ion, *Poezia extazului vegetal, Prezențe poetice*, în „Tribuna”, serie nouă, nr. 49, 1967.

Papadima, Liviu, *Podul de vamă*, în revista „Tribuna României”, anul XV, nr. 329, 1 decembrie 1986.

Patriche, Monica, *Poetul Ion Horea și dorința de a mântui lumea bolnavă*, în „Lumina”, 22 iunie 2010.

Petraș, Irina, *Un poet al locuirii definitive*, în revista „România literară”, anul XLIII, nr. 19, 13 mai 2011.

Petreu, Marta, *Transilvania cu pruni și acăți*, în revista „Apostrof”, anul XXVI, nr. 4, 2015.

Poantă, Petru, *Un cântec de dragoste pentru Transilvania* , în „Tribuna”, nr. 42, 1983.

Pop, Ion, *Un neotradiționalist: Ion Horea*, în revista „Tribuna”, anul XI, nr. 234, 1-15 iunie 2012.

Pop, Liviu Tit, *Și va fi ziuă și va fi noapte*, în „Mesagerul literar și artistic”, nr. 11, august 2002.

Popescu Brădiceni, Ion, *Mărturisiri și rugăciuni*, în „Gorjeanul”, serie nouă, anul XVI, nr. 3823, 12 februarie 2004.

Romanescu, Paula, *Ion Horea în tălmăcirea Paulei Romanescu*, în revista „Biblioteca Bucureștilor”, anul XV, nr. 4, aprilie 2012.

Rostin, Emil, *Un mare poet al Transilvaniei, Ion Horea*, în „Târnava”, nr. 90-93, (1-4/2014).

Scarlat, Grigore, *Mi-e dor de țara transilvană*, în revista „Steaua”, anul 35, nr. 11, noiembrie 1984.

Silvestri, Artur, *Ion Horea: Un cântec de dragoste pentru Transilvania*, în revista „Luceafărul”, anul XXVI, nr. 25, 25 iunie 1983.

- Simion**, Eugen, Ion Horea, *Coloană în amiază*, în revista „Contemporanul”, nr. 4, 26 ianuarie 1962.
- Simion**, Eugen, *Umbros în lumina sudului*, în revista „Ramuri”, nr. 10, 15 octombrie 1985.
- Sorescu**, Constantin, *Ion Horea: Un cântec de dragoste pentru Transilvania*, în revista „Suplimentul literar-artistic al Scânteii tineretului”, 23 octombrie 1983.
- Sorescu**, Roxana, *Ca un ecou venit de mai demult*, în revista „România literară”, nr. 30, 1974.
- Spiridon**, Vasile, *Humă însuflețită*, în revista „Familia”, nr. 7, 1991.
- Stănescu**, Nichita, *Ion Horea: Poezii*, în revista „Gazeta literară”, anul XIV, nr. 47, 23 noiembrie 1967.
- Ștefănescu**, Alex, în *Biblioteca pentru toți – Actualitatea editorială*, în „România literară”, An XXVIII, nr. 20, 31 mai-6 iunie, 1995.
- Tomuș**, Mircea, *Ion Horea: Locul și ceasul*, în „Rostirea românească”, anul 1, nr. 7-8, iulie-august 1995.
- Tudor**, Eugenia, *Calendar*, în revista „Viața Românească”, anul XXIII, nr. 4, aprilie 1970.
- Tudor-Anton**, Eugenia, *Un destin poetic*, în revista „România literară”, anul XXXIV, nr. 29, 25-31 iulie 2001.
- Turconi**, Diana, *Geo Bogza în dialog cu Diana Turconi, Eu sunt țința*, 18 iulie 1992-14 septembrie 1993, Editura „DU Style”, București, 1996.
- Ulici**, Laurențiu, *Privind înapoi cu tandrețe*, în revista „Contemporanul”, nr. 14, 1980.
- Ungureanu**, Cornel, *Ion Horea*, în revista „Viața Românească”, nr. 5-6, 2014.
- Ungureanu**, Cornel, *Tradiție, modele, originalitate*, în revista „Orizont”, nr. 19, septembrie 1972.
- Utan**, Tiberiu, *Noaptea nopților*, în revista „Flacăra”, 16 august 1985.
- Vasile**, Geo, *Iconografie transilvană*, în revista „România literară”, anul XXXIX, nr. 26, 30 iunie 2006.
- Vasile**, Geo, *Via crucis*, în revista „România literară”, anul XXXIII, nr. 6, 16- 22 februarie 2000.
- Vintilă**, Ramona, *Astăzi e ziua ta*, Ion Horea, în „Jurnalul Național”, 8 mai 2013.
- Vlad**, Ion, *Meditația lirică*, în revista „Tribuna”, nr. 32, 1985.
- Vrânceanu**, Dragoș, *Calendar*, în revista „România liberă”, anul XXVIII, 17 februarie 1970.
- Zeca**, Daniela, *Discreția cugetării*, în rev. „Luceafărul”, nr. 15, 23 aprilie 1997.

III. LUCRĂRI DE TEORIE, CRITICĂ, ISTORIE LITERARĂ

Adler, Alfred, *Sensul vieții*, traducere, cuvânt înainte și note de dr. Leonard Gavrilu, București, Editura Iri, 1995.

Anzieu, Didier, *Psihanaliza travaliului creator*, traducere din limba franceză și prefață de Bogdan Ghiu, București, Editura Trei, 2004.

Aristotel, *Poetica. Studiu introductiv*, traducere și comentarii de D. M. Pipidi, ediția a III-a îngrijită de Stella Petecel. București, Editura IRI, 1998.

Doinaș, Ștefan Aug., *Lectura poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1980.

Doinaș, Ștefan Aug., *Lirismul ca rigoare muzicală. Poeți români*, București, Editura Eminescu, 1999.

Augustin, Aureliu, *Confesiuni*, traducere de Eugen Munteanu, București, Editura Nemira, 2009.

Bachelard, Gaston, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei*, traducere de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1997.

Bachelard, Gaston, *Introducere la Aerul și visele. Eseu despre imaginația mișcării*. traducere de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1999.

Bachelard, Gaston, *Pământul și reveriile odihnei*, traducere, note și postfață de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1999.

Bachelard, Gaston, *Pământul și reveriile voinței*, traducere de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1998.

Bachelard, Gaston, *Poetica reveriei*, traducere din limba. franceză de Luminița Brăileanu, prefață de Mircea Martin, Pitești, Editura Paralela 45, 2005.

Bachelard, Gaston, *Poetica spațiului*, traducere de Irina Bădescu, prefață de Mircea Martin, Pitești, Paralela 45, 2003.

Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*, traducere de Lucia Ruxandra Munteanu, București, Editura Univers, 1998.

Balotă, Nicolae, *Arte poetice ale secolului XX*, București, Editura Minerva, 1997.

Balotă, Nicolae, *Opera lui Tudor Arghezi*, București, Editura Eminescu, 1979.

Barthes, Roland, *Gradul zero al scriiturii*, Chișinău, Editura Cartier, 2005.

- Beniuc** Mihai, *Sub patru dictaturi. Memorii 1940-1975*, București, Editura „Ion Cristoiu” S. A., 1999.
- Berdiaev**, Nikolai, *Sensul creației. Încercare de îndreptățire a omului*, București, Editura Humanitas, 1992.
- Bernea**, Ernest, *Civilizația română sătească*, București, Editura Vreamea, 2006.
- Biberi**, Ion, *Poezia. Mod de existență*, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- Bîlbîie**, Răduț, *Tânărul scriitor – o monografie*, București, Editura Tritonic, 2005.
- Blaga**, Lucian, *Geneza metaforei și sensul culturii, cap. Impasurile destinului creator*, Editura Humanitas, București, 1994.
- Blaga**, Lucian, *Hronicul și cântecul vârstelor*, București, Editura Minerva, 1990.
- Blaga**, Lucian, *Trilogia culturii*, cuvânt înainte de Dumitru Ghișe, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969.
- Blaga**, Lucian, *Trilogia cunoașterii II. Cunoașterea luciferică*, București, Editura Humanitas, 2003.
- Boldea**, Iulian, *De la modernism la postmodernism*, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2011.
- Borges**, Jorge Luis, *Arta poetică*, ediție îngrijită de Călin-Andrei Mihăilescu, traducere de Mihnea Gafița, București, Editura Curtea veche, 2002.
- Braga**, Mircea, *Mărirea și decăderea reportajului literar*, în *Colecții Speciale – Conferințele Bibliotecii ASTRA*, Nr. 126, 2011.
- Buber**, Martin, *Eu și tu*, traducere din limba germană și prefață de Ștefan Aug. Doinaș, București, Editura Humanitas, 1992.
- Burgos**, Jean, *Imaginar și creație*, volum tradus în cadrul Cercului traducătorilor din Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, Colecția Studii, București, Editura Univers, 2003.
- Buzași**, Ion, *Literatura pentru copii (note de curs)*, București, Editura Fundației „România de mâine”, 1999.
- Călinescu**, Matei, *Probleme de poezie. Cinci fețe ale modernității*, traducere din engleză de Tatiana Pătrulescu și Radu Țurcanu, postfață de Mircea Martin, Editura Univers, București, 1995.
- Căndroveanu**, Hristu, *Literatura română pentru copii*, București, Editura Albatros, 1988.
- Cheșuț**, Cristian, *Designul grafic și literatura română pentru copii*, Cluj-Napoca, Editura LIMES, 2008.

- Cioculescu**, Șerban. *Aspecte literare contemporane*, București, Editura Minerva, 1972.
- Cordoș**, Sanda, *Literatura între revoluție și reacțiune*, Ediția a II-a adăugită, Cluj-Napoca, Editura Biblioteca Apostrof, 2002.
- Cordoș**, Sanda, *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, București, Editura Cartea Românească, 2012.
- Cornea**, Paul, *Introducere în teoria lecturii*, București, Editura Minerva, 1988.
- Corti**, Maria, *Principiile comunicării literare*, ediția a II-a, Iași, Editura Polirom, 1998.
- Coteanu**, Ion, *Ipoteze pentru o sintaxă a textului*, București, Editura Univers, 1978.
- Danțiș**, Gabriela, *Poezia bucolică românească*, București, Editura Univers enciclopedic, 2000.
- Diel**, Paul, *Divinitatea Simbolul și semnificația ei*, traducere de Mihai Avădanei, Institutul European, 2002.
- Dodds**, E. R., *Grecii și iraționalul*, traducere de Catrinel Pleșu, Iași, Editura Polirom, 1998.
- Doinaș**, Șt. Aug., *Măștile adevărului poetic*, București, Cartea Românească, 1992.
- Duda**, Gabriela, *Introducere în teoria literaturii*, București, Editura All, 1998.
- Dună**, Raluca, *Bibliografia esențială a Literaturii Române. Scriitori. Reviste. Concepte*. București, Editura Enciclopedică, 2003.
- Durand**, Gilbert, *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*, traducere din limba franceză de Muguraș Constantinescu și Anișoara Bobocea, București, Editura Nemira, 1999.
- Durand**, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei, de la mitocritică la mitanaliză*, traducere de Irina Bădescu, București, Editura Nemira, 1977.
- Durand**, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhitipologia generală*, traducere de Marcel Aderca, postfață de Cornel Mihai Ionescu, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
- Eco**, Umberto, *De la arbore spre labirint*, Iași, Editura Polirom, 2009.
- Eco**, Umberto, *Opera deschisă. Formă și indeterminare în poeticile contemporane*, prefață și traducere de Cornel Mihai Ionescu, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969.
- Eliade**, Mircea, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Humanitas, 1993.
- Eliade**, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, București, Editura Humanitas, 1995.

- Eliade**, Mircea, *Sacrul și profanul*, traducere din limba franceză de Rodica Chira, București, Editura Humanitas, 1992.
- Eliade**, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*, traducere de Mariana Noica, București, Editura Humanitas, 1992.
- Evseev**, Ivan, *Cuvânt – simbol – mit*, Timișoara, Editura Facla, 1983.
- Fanache**, V., *Chipuri tăcute ale veșniciei în lirica lui Blaga*, Cluj-Napoca, Editura Dacia 2003.
- Friedrich**, Hugo, *Structura liricii moderne – de la mijlocul secolului al XIX-lea până la mijlocul secolului al XX-lea*, în românește de Dieter Fuhrmann, prefață de Mircea Martin, București, Editura Univers, 1993.
- Goia**, Vistian, *Literatura pentru copii și tineret*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
- Grigurcu**, Grigore, *Existența poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1986.
- Hegel**, G. W. F., *Fenomenologia spiritului*, traducere de Virgil Bogdan, București, Editura IRI, 2000.
- Heidegger**, Martin, *Introducere în metafizică*, traducere de Gabriel Liiceanu și Thomas Kleininger, București, Editura Humanitas, 1999.
- Horea**, Ion, *Mentorul meu literar*, în *Ioanichie Olteanu – Turnul și alte poeme*, ediție îngrijită, prefață, tabel cronologic, note, bibliografie și repere critice de Ioan Milea, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2012.
- Indrieș**, Alexandra, *Polifonia persoanei*, Timișoara, Editura Facla, 1986.
- Ioniță**, Marin, *Kiseleff 10. Fabrica de scriitori*, Pitești, Editura Paralela 45, 2003.
- Iorgulescu**, Mircea, convorbire cu jurnalista Tita Chiper, în ediția de la 29 martie 1997 a emisiunii *Oameni, destine, istorie*, Radio Europa Liberă, a cărei transcriere revizuită de autorul convorbirii este reprodusă în „Vatra”, la rubrica *Înapoi la proletcultism – dialoguri „tematice”*, nr. 9-10, septembrie, 2004.
- Iorgulescu**, Mircea, *Prezent*, București, Editura Cartea Românească, 1985.
- Jung**, C. G., *Opere complete. Vol. I. Arhetipurile și inconștientul colectiv*, București, Editura Humanitas, 2003.
- Jung**, C. G., *În lumea arhetipurilor*, Editura Jurnalul literar, București, 1994.
- Jung**, C. G., *Opere complete. 15. Despre Fenomenul spiritului în artă și știință*, traducere din limba germană de Gabriela Danțiș, București, Editura Trei, 2003.
- Jung**, C. G., *Tipuri psihologice*, traducere din germană de Viorica Nișcov, București, Editura Humanitas, 1997.

- Kayser**, Wolfgang, *Opera literară. O introducere în știința literaturii*, traducere și note de H. R. Radian, cuvânt înainte de Mihai Pop, București, Editura Univers, 1979.
- Kernbach**, Victor, *Dicționar de mitologie generală. Mituri. Divinații. Religii*, București, Editura Albatros, 1995.
- Lefter**, Ion Bogdan, *Experimentul literar românesc postbelic* (în colaborare cu Gheorghe Crăciun și Monica Spiridon), Editura Paralela 45, 1998.
- Liiceanu**, Gabriel, *Om și simbol. Interpretări ale simbolului în teoria artei și filozofia culturii*, București, Editura Humanitas, 2005.
- Llosa**, Mario Vargas, *Călătoria către ficțiune*, traducere din spaniolă de Marin Mălaicu-Hondrari, București, Editura Humanitas, 2012.
- Macarie**, Gheorghe, *Geografie literară. Orizonturi spirituale în proza românească*, București, Editura Albatros, 1980.
- Manolescu**, Nicolae, *Despre poezie*, București, Editura Cartea Românească, 1987.
- Manolescu**, Nicolae, *Metamorfozele poeziei, Metamorfozele romanului*, București, Editura Polirom, 1999.
- Manu**, Emil, *Arta poetică la români*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Tritonic, 2002.
- Marino**, Adrian, *Modern, modernism, modernitate*, București, Editura Univers, 1969.
- Marino**, Adrian, *Hermeneutica ideii de literatură*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1987.
- Martin**, Aurel, *Un criteriu obligatoriu în poezia pentru copii, criteriul estetic*, în vol. *Unele probleme ale literaturii pentru copii*, București, Editura Tineretului, 1967.
- Mavrodin**, Irina, *Poietică și poetică*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1998.
- Micu**, Dumitru, *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, București, Editura Saeculum I. O., 2000.
- Micu**, Dumitru, *Modernismul românesc, I, De la Macedonski la Bacovia*, București, Editura Minerva, 1984.
- Mihăilescu**, Dan C., *Întrebările poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1988.
- Mocanu**, M. R. , *Cazarma scriitorilor*, București, Editura Libra, 1998.
- Mocanu**, M. R. , *Cenzura comunistă*, București, Editura Albatros, 2001.
- Moraru**, Cristian, *Ceremonia textului. Poeți români din secolul XX*, Editura Eminescu, București, 1985.

- Munteanu**, Ion, *Istoricul societăților scriitorilor români, Capitolul 8, Președinți – Membri 1908-1948*, București, Editura Eminescu, 1998.
- Mușina**, Alexandru, *Eseu asupra poeziei moderne*, Chișinău, Editura Cartier, 1997.
- Mușina**, Alexandru, *Paradigma poeziei moderne*, Brașov, Editura Aula, 2004.
- Muthu**, Mircea, *Repere culturale transilvane*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2014.
- Negrice**, Eugen *Literatura română sub comunism*, 1948 – 1964, vol. I, ediția a 2-a revizuită, București, Editura Cartea Românească, 2010.
- Negrice**, Eugen, *Literatura română sub comunism – Poezia (I)*, București, Editura Fundației Pro, 2006.
- Nițescu**, Marin, *Poeți contemporani*, București, Editura Cartea românească, 1978.
- Nițescu**, Marin, *Sub zodia proletcultismului. Dialectica puterii*, București, Editura Humanitas, 1995.
- Otto**, Rudolf, *Sacrul*, în românește de Ioan Milea, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996.
- Pamfile**, Tudor, *Mitologie românească*, ediție îngrijită, cu studiu introductiv și notă asupra ediției de Mihai Alexandru Canciovici, București, Editura All, 1997.
- Pantea**, Aurel (coord.), *Sacrul în poezia românească*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007.
- Pantea**, Aurel, *Poezii ai transcendenței pline, Epifanii ale indeterminatului*, ediția a II-a, Cluj Napoca, Editura Limes, 2005.
- Pănăzan**, Maria-Daniela, *Poezia religioasă românească. Eseu monografic*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2006.
- Petrescu**, Ioana Em., *Eminescu și mutațiile poeziei românești*, București, Editura Viitorul Românesc, 1998.
- Piru**, Al., *Istoria literaturii române*, ediția revizuită de autor, Craiova, Editura Vlad & Vlad, 1993.
- Pleșu**, Andrei, *Ochiul și lucrurile*, București, Editura Meridiane, 1986.
- Poantă**, Petru, *Cercul literar de la Sibiu*, Cluj Napoca, Editura Clusium, 1997.
- Pop**, Ion, *Jocul poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1985.
- Pop**, Ion, *Lucian Blaga. Universul liric*, București, Editura Cartea Românească, 1981.
- Pop**, Mihai; **Ruxăndoiu**, Pavel, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1990.

- Rațiu**, Iuliu, *O istorie a literaturii pentru copii și adolescenți*, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2003.
- Ricoeur**, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, București, Editura Humanitas, 1995.
- Rotaru**, Ion, *O istorie a literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Dacoromână TDC, 2006.
- Schopenhauer**, Arthur, *Lumea ca voință și reprezentare*, traducere din franceză de Emilia Dolcu, Viorel Dumitrașcu, Gheorghe Puiu, Iași, Editura Moldova, 1995.
- Selejan**, Ana, *Literatura în totalitarism 1954 – anul „gloriosului deceniu”*, Vol. 3, Sibiu, Editura Fronde, 1996.
- Selejan**, Ana, *Literatura în totalitarism. 1952-1953*, Sibiu, Editura Thausib, 1995.
- Selejan**, Ana, *Literatura în totalitarism 1949-1951*, Sibiu, Editura Thausib, 1994.
- Selejan**, Ana, *Literatura în totalitarism. 1949-1951*, vol. I, Ediția a II-a, București, Editura Cartea Românească, 2007.
- Sf. Augustin**, *Confesiuni*, traducere de Eugen Munteanu, București, Editura Nemira, 2009.
- Simion**, Eugen, *Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă*, Editura Cartea Românească, București, 1981.
- Starobinski**, Jean, *Melancolie, nostalgie, ironie*, traducere de Angela Martin, prefață de Mircea Martin, București, Editura Meridiane, 1993.
- Stevens**, Anthony, *Jung*, cap. *Vise*, traducere de Ioana Vlad, Editura Humanitas, București, 1996.
- Șestov**, Lev, *Revelațiile morții*, Iași, Institutul european, 1993.
- Ștefănescu**, Alex, *Istoria literaturii române contemporane 1941-2000*, București, Editura Mașina de scris, 2005.
- Tatarkiewies**, Wladyslaw, *Istoria esteticii*, vol. II, traducere de Sorin Mărculescu, București, Editura Meridiane, 1978.
- Teuțișan**, Călin, *Eros și reprezentare, convenții ale poeziei erotice românești*, Pitești, Editura Paralele 45, 2005.
- Tomuș**, Mircea, *Istorie literară și poezie*, Timișoara, Editura Facla, 1974.
- Turconi**, Diana, *Geo Bogza în dialog cu Diana Turconi, Eu sunt ținta*, 18 iulie 1992– 14 septembrie 1993, București, Editura ”DU Style”, 1996.
- Ulici**, Laurențiu, *Literatura română contemporană*, București, Editura Eminescu, 1995.
- Ungureanu**, Cornel, *Contextul operei*, București, Editura Cartea Românească, 1978.

- Vianu**, Tudor, *Arta prozatorilor români*, București, Editura pentru literatură, 1966.
- Vintilescu**, Petre, *Poezia imnografică*, Cluj-Napoca, Editura Renașterii, 2005.
- Vlad**, Carmen, *Semiotica criticii literare*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982.
- Vlad**, Carmen, *Textul aisberg. Elemente de teorie și analiză*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2000.
- Vlad**, Ion, *În labirintul lecturii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999.
- Voica A.** *Etape în afirmarea sonetului românesc*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1996.
- Vulcănescu**, Mircea, *Dimensiunea românească a existenței*, ediție îngrijită de Marin Diaconu, București, Editura Fundației Culturale Române, 1991.
- Vulcănescu**, Mircea, *Pentru o nouă spiritualitate filosofică. Dimensiunea românească a existenței*, Cuvânt înainte de Constantin Noica, București, Editura Eminescu, 1992.

IV. ALTE LUCRĂRI

- Olteanu**, Ioanichie, *Turnul și alte poeme*, ediție îngrijită, prefață, tabel cronologic, note, bibliografie și repere critice de Ioan Milea, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2012.
- Nistor**, Eugeniu, *Îndepărtatele coline*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2000.
- Vlasiu**, Ion, *Casa de sub stejari*, București, Editura Albatros, 1999.

V. DICȚIONARE, ANTOLOGII

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Traducere de Daniel Nicolescu, Doina Uricariu, Olga Zaicik, Laurențiu Zoicaș, Irina Bojin, Victor-Dinu Vlădulescu, Ileana Cantuniari, Liana Repețeanu, Agnes Davidovici, Sanda Oprescu, București, Editura Artemis, 1993.

Chițimia, I. C. și Dima, Al., *Dicționar cronologic: literatura română*, București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

Cosma, Ana, *Scriitori români mureșeni*. Dicționar biobibliografic, Tg-Mureș, 2000.

Dicționar analitic de opere literare românești, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2001.

Dicționar explicativ al limbii române, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

Dicționarul general al literaturii române, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1994.

Manolescu, Florin, *Dicționar de literatură română: scriitori, reviste, curente*, coord. Dim. Păcurariu, București, Editura Univers, 1979.

Mecu, Nicolae; Muntean, George; Teodorescu, Vasile, *Reportajul românesc contemporan, Introducere*, antologie de București, Editura Eminescu, 1974.

Poantă, Petru, *Dicționarul Scriitorilor Români (D-L)*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1998.

Pop, Ion, *Dicționar analitic de opere literare*, vol. I, II, III, IV, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2003, 2004.

Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*. București, Editura Albatros, 1971.

Ruști, Doina, *Dicționar de teme și simboluri din literatura română*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Iași, Editura Polirom, 2009.

Sasu, Aurel, *Dicționarul biografic al literaturii române A-L*, Pitești, Editura Paralela 45, 2006.

Simion, Eugen (coord.), *Dicționarul literaturii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2012.

Zaciu, Mircea, **Papahagi**, Marin, **Sasu**, Aurel, *Dicționarul scriitorilor români*, vol. II, București, Editura Fundației Culturale Române, 1998.

SITOGRAFIE:

www.romlit.ro

www.revistaramuri.ro

<http://www.bibmet.ro/>